

Americká tragédie
(Theodore Dreiser, 1925)

A pak byli opět na vodě – asi pět set stop od břehu, zatímco Clyde si nesmyslně pohrával s tvrdým a těžkým, i když malým aparátem, který teď držel v ruce, a člun plul blíž ke středu. A tam se pak ustrašeně rozhlížel kolem. Neboť teď právě nastal proti jeho vůli onen okamžik, kterému se dlouho vyhýbal – který je však jeho pánem. Na břehu žádný hlas, postava ani zvuk. Žádná cesta, chatrč ani dým! A nastal okamžik, který sám sobě přichystal nebo který pro něj něco přichystalo a jenž teď rozhodne o jeho osudu! Okamžik činu – okamžik vyvrcholení!

Ale proč jen vyčkává?

Co se s ním děje?

Proč vyčkává?

V tomto převratném okamžiku, tváří v tvář svrchované, nejnaléhavější nutnosti jednat, jeho vůle náhle ochrnula – neměl dost nenávisti a hněvu; Roberta se ze svého sedátka na zádi dívala upřeně na jeho znepokojenou a pak náhle zkřivenou a blýskající, přece však slabošskou tvář, zbavenou rovnováhy, na tvář, která náhle nebyla hněvivá, zdivočelá ani démonická – která byla zmatená a takřka bezvýrazná, jak zaznamenávala vyrovnaný boj mezi strachem (mezi chemickým odporem proti smrti, proti vražedné krutosti, jež má způsobit smrt) a mučivou, neklidnou, přece však potlačovanou touhou jednat – jednat – jednat – ale dočasně nic nedokázalo tento vyrovnaný boj rozhodnout – zrušit rovnost sil mezi mocným nutkáním k činu a nutkáním od činu ustoupit.

xxxxxxxxxx

A Roberta si náhle všimla zvláštnosti jeho chování – uvědomila si něco z té příšerné choromyslnosti, z tělesné i duševní zamlženosti, jež byla v divném a bolestném protikladu s tímto místem, a zvolala: „Co je, Clyde? Clyde! Co se děje? Co se to s tebou stalo? Vypadáš tak – tak podivně – tak – tak – Vždyť takhle jsem tě ještě nikdy neviděla. Co je to s tebou?“ Náhle vstala nebo se spíš jen předklonila, plazila se po rovném dně a snažila se přiblížit k němu, neboť se zdálo, že již spadne kupředu do loďky – nebo stranou do vody... Když ho chtěla vzít za ruku a odejmout mu aparát, ... ohnal se po ní, ale ani tentokrát v tom nebyl jiný úmysl než oprostít se od ní – od jejích doteků – proseb – útěšných projevů účasti – zbavit se navždy její přítomnosti – Bože!

Ale vyrazil na ni (aparát dosud svíral bezděky pevně v ruce) s takovou prudkostí, že ji nejen udeřil do rtů, do nosu a do brady, nýbrž ji také vrhl zpátky stranou k levému boku a loďka se tím naklonila až k okraji hlubiny. Vzrušen pak jejím pronikavým výkřikem..., vstal a napřáhl po ní ruce zpola proto, aby jí pomohl nebo zachytil, zpola proto, aby se jí omluvil za nezamýšlenou ránu – ale převrhl tím loďku a on i Roberta okamžitě padli do vody. Když Roberta klesla poprvé pod vodu a pak se vynořila, levý bok převracející se loďky ji udeřil do hlavy a její zkřivený tvář byla obrácena ke Clydovi... Byla omráčena, otřesena hrůzou a strachem zbavena rozumu...

„Pomoc! Pomoc!“

„Proboha, topím se, topím se. Pomoc! Můj Bože!“...

A pak ten hlas v jeho sluchu!

„A tohle – tohle – není to snad právě to, co jsi zamýšlel a co sis v té chvíli přál – co jsi chtěl ve své veliké tísní? Hle! Vždyť přes tvůj strach, přes tvou zbabělost, toto – toto bylo pro tebe vykonáno... Mohl bys ji zachránit. Ale nemuselo by se to podařit! Hle, jak kolem sebe bije. Je omráčena. Sama je neschopna se zachránit, a kdyby ses k ní přiblížil, mohla by ve své šílené

hrůze přivodit i tvoji smrt. Ale ty toužíš žít! A kdyby žila ona, nestál by tvůj život od nynějška za nic. Utiš se na okamžik – na zlomek minuty! Vyčkej – vyčkej – nedej se pohnout k soucitu. A pak – pak – Vidíš! Dívej se. Je konec. Už klesá. Nikdy, nikdy ji už neuvidíš živou – nikdy...“

XXXXXXXXXX

A zatím co pak Clydovi ještě zněl v uších zvuk Robertiných výkřiků, zatím co viděl ještě před sebou poslední, šílený, bledý, prosebný pohled jejích očí, ze všech sil plaval truchlivě a chmurně ke břehu. A vždyť ji konec konců vlastně nezabil. Ne, ne. Díky Bohu za to. Nezabil. Ale nezabil ji přece jen...? Nezabil ji? Vždyť odmítl jít jí na pomoc, když ji mohl zachránit a když přece bylo jeho vinou – byť se to stalo náhodou – že spadla do vody. A přece – a přece –